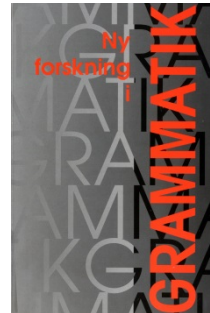

Ny Forskning i Grammatik

Titel: Danske kvantums-genitivens position i DP-strukturen
Forfatter: Per Anker Jensen
Kilde: Ny Forskning i Grammatik 20, 2013, s. 163-182
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nfg/issue/archive>

© Forfatterne og Institut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet, 2013

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Ny Forskning i Grammatik (1993-2012) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Danske kvantumsgenitivers position i DP-strukturen

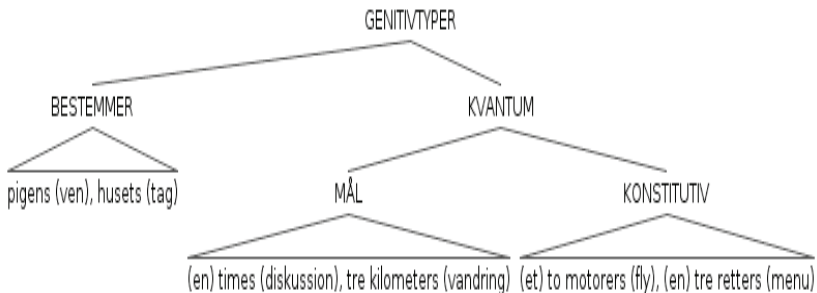
Per Anker Jensen

1. Indledning

Denne artikel behandler den særlige brug af genitiv der ses i eksempler som *kilometers vandring*, *et ti timers kursus*, *en atten års fødselsdag*, *et ti øres frimærke*, og *et to motorers fly*. Genitiver som *kilometers*, *ti timers*, *to motorers*, osv., er forskellige fra genitiver som *Anes*, *en kirkes*, osv., i konstruktioner som *Anes ven*, *en kirkes tårn*, *drengens snemand* og *min kones bil*.

I det følgende benævner jeg alle ovennævnte konstruktioner som “genitiv-konstruktioner”. *Pigens* og *en kirkes* benævner jeg i overensstemmelse med andre værker i dansk grammatisk tradition “bestemmergenitiver”, og *s* benævnes i disse konstruktioner som “bestemmergenitivs-*s*”. Konstruktionerne *kilometers*, *ti øres*, osv. benævnes “målsgenitiver”, mens *to motorers* og *tre retters* benævnes “konstitutivgenitiver”. Såvel målsgenitiverne som konstitutivgenitiverne er undertyper af det jeg kalder “kvantumsgenitiver”, og *s* benævnes derfor i disse konstruktioner som “kvantumsgenitivs-*s*”. De forskellige genitivtyper jeg opererer med, er illustreret i figuren i (1):

(1)

Den terminologi jeg foreslår her, afspejler de meget radikale forskelle der er mellem de komplementeringsegenskaber som bestemmergenitivs-*s* og kvantumsgenitivs-*s* har. Bestemmergenitivs-*s* tager ifølge min hypotese en foranstående DP¹ som komplement og rangskifter den fra nominal til determinativ funktion, mens kvantumsgenitivs-*s* tager en foranstående NP som komplement og rangskifter den fra nominal funktion til at blive en adnominal modifikator. Selv om genitivkonstruktioner som dem i (2) og (3):

- (2) a. en drengs snemand
b. denne kirkes tårn

og

- (3) a. et to meters beskyttelsesbælte
b. et fire motorers fly

fra en overfladisk betragtning har fuldstændig samme syntaktiske opbygning, er deres struktur radikalt forskellig som vist i (4) og (5):

- (4) a. [_{DP} [_{DP} en dreng] s telt]
b. [_{DP} [_{DP} det skur] s bagdør]

og

- (5) a. [_{DP} en [_{NP} fem kilo] s kæmpebaby]
b. [_{DP} et [_{NP} fire motorer] s fly]

At den syntaktiske struktur i disse eksempler er forskellig, fremgår af at artiklens genus i (4a) og (4b) er bestemt af substantivkernerne *dreng* og *skur*, mens det i (5a) og (5b) er henholdsvis *kæmpebaby* og *fly* der er afgørende. Eksemplerne i (5) udgør med andre ord én samlet DP, mens vi i (4) har endnu en fuld DP indlejret i den samlede DP, og den indlejrede DP er netop komplementet til bestemmergenitivs-*s*. I (5) er de to NPer *fem kilo* og *fire motorer* komplementer til kvantumsgenitivs-*s*.

1. Jeg benytter i formuleringen af min egen teori de gængse engelske forkortelser for ordklasser, funktionelle kategorier og de frasetyper der projiceres herfra, altså N₀, N₁, NP, A₀, A₁, AP, D₀, D₁, DP, osv. Lejlighedsvis udelades ₀ som subskript.

Mens forskellen mellem bestemmergenitiver og kvantumsgenitiver er nogenlunde velkendt, gælder dette ikke for det skel jeg foreslår mellem måls- og konstitutivgenitiver. Denne forskel har imidlertid ifølge min hypotese kun semantisk interesse, og de to undertyper af genitiver har samme syntaktiske egenskaber. Artiklen her handler derfor om niveauet “kvantumsgenitiver” i klassifikationen i (1).

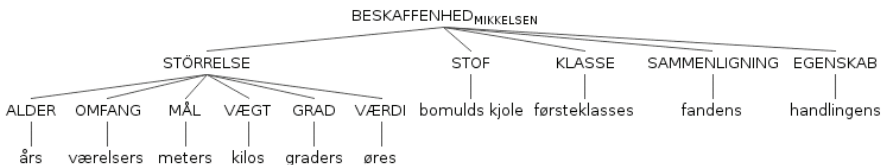
Den teori jeg vil fremlægge her er at kvantumsgenitiverne er ækvivalente med attributive APer. Jeg præsenterer en hypotese om kvantumsgenitivernes syntaktiske struktur og hypotesen afprøves på empirisk belagte eksempeltyper.

2. Indsigter fra tidligere behandlinger

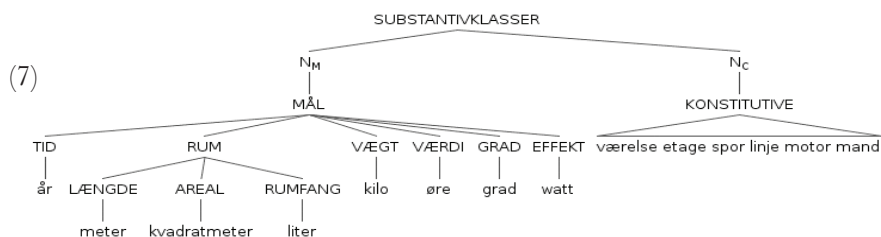
Min teori om kvantumsgenitiverne inddrager en række indsigter fra tidligere behandlinger. Lad mig her nævne de væsentligste.

Kristian Mikkelsens analyse af kvantumsgenitiverne, som han i *Dansk Ord-føjningslære* (1911: §61, p.162) behandler under kategorien ‘bekaffenhed’ med direkte henvisning til den latinske term “Genetivus Qualitatis” er foreløbig den bedste og mest detaljerede der er til rådighed i dansk grammatik, og min videre behandling tager derfor udgangspunkt i hans klassifikation, som kan fremstilles grafisk som i følgende illustration:

(6)

Mit fokus i denne artikel ligger på den underkategori han karakteriserer ved begrebet ‘størrelse’, som i store træk ligger bag mit forslag til nedenstående klassifikation af de substantiver der er særlig relevante for kvantumsgenitiverne (N_M betegner klassen af målsubstantiver, mens N_C betegner klassen af konstitutivsubstantiver):

Ligesom Paul Diderichsen i *Elementær Dansk Grammatik* (1946: 145 og 242) opfatter jeg de relevante konstruktioner som genitiver. Som Diderichsen yderligere påpeger, optræder disse konstruktioner typisk som syntetiske forbindelser med tryktab. Tryktabet kan fx ses i ordene *kilos*, *øres* og *værelses* i eksemplerne *'tre kilos 'lod, et 'ti øres 'frimærke, en 'to værelses 'lejlighed*. Tendensen til at have tryktab er udtalt når mængdebetegnelsen er et talord, men det ses også i eksempler med attributive adjektiver mellem talordet og substantivkernen inde i kvantumsgenitiven, fx *'tre 'barske 'timers sej'lad*.²

I modsætning til både Mikkelsen og Diderichsen, men i overensstemmelse med Jespersen (1934), Jensen (1985:101-103), Herslund (2001) og Hansen & Heltoft (2011: 436) opfatter jeg genitivs-*s* som en enklitisk partikel, dvs. som et selvstændigt leksikalsk element med sin egen syntaks og semantik. Hansen & Heltoft rammer desuden plet med deres udnævnelse af genitiv til at være en “rangklasseskifter”. Denne term udmærker sig ved at indfange genitivs-*s*’ rolle som et leksikalsk element der involverer både syntaktiske kategoriforvandlinger og semantiske typeskift. Temaet for nærværende artikel er i denne terminologi genitiven som syntaktisk rangklasseskifter i forbindelse med kvantumsgenitiverne.

Hermed har jeg skitseret et foreløbigt grundlag for min teori om kvantumsgenitiverne. I det følgende afsnit opbygges på empirisk grundlag en hypotese om kvantumsgenitivernes syntaktiske struktur.

2. Hvordan generalisationen med hensyn til muligheden af at danne disse tryktabsforbindelser skal formuleres, er et selvstændigt problem som jeg ikke kan gå ind i her. Tryktabet i kvantumsgenitiverne spiller en vigtig rolle når vi vil prøve at forstå deres kompositionelle semantik.

3. Kvantumsgenitivernes syntaks

3.1. Empiriske belæg for kvantumsgenitivernes syntaktiske mønstre

I dette afsnit vil jeg præsentere nogle centrale data vedrørende kvantumsgenitiver. Jeg regner et målssubstantiv som *kilometer* for at være syntaktisk prototypisk for hele klassen af kvantumsgenitiver. Jeg har derfor taget dette substantiv som udgangspunkt for søgninger i KorpusDk og lejlighedsvis på Google. Resultatet af disse søgninger ses i tabellen i (8):

(8)

KorpusDk
“en geiser på kilometers størrelse”
“nogle kilometers mellemrum”
“kun få kilometers afstand”
“cirka 25 kilometers højde”
“nogle få kilometers kørsel”
“de næste 80 kilometers kørsel”
“ti kilometers sikker afstand”
“mere end 140 kilometers formidabel solokørsel”

I KorpusDk fandtes i alt 219 forekomster af formen *kilometers*. I tabel (9) nedenfor har jeg i venstre kolonne givet en første uformel karakteristik af de syntaktiske mønstre som jeg fandt. Betegnelsen N_M står for “Målssubstantiv” og betegner en vigtig underklasse af de substantiver der optræder i kvantumsgenitiverne:

(9)

Syntaktisk mønster	Korpus DK
$O^3 + N_M + s$	“kilometer s størrelse”
$D + N_M + s$	“nogle kilometer s mellemrum”
$Q^4 + N_M + s$	“kun få kilometer s afstand”
$Num^5 + N_M + s$	“cirka ⁶ 25 kilometer s højde”
$D + Q + N_M + s$	“nogle få kilometer s kørsel”
$D + Num + N_M + s$	“de næste 80 kilometer s kørsel”
$Num + N_M + s + AP$	“ti kilometer s sikker afstand” “mere end 140 kilometer s formidabel solokørsel”

Ikke alle målssubstantiver forekommer i alle mønstre. Hvis vi ser på substantiver der involverer Værdi, fx *øre* og *kroner*, finder vi ikke det første mønster med nulldeterminativ, altså fx

(10) *Der havde været kroners forbrug

Det er ikke klart for mig hvorfor det forholder sig således. Hvis man sammenholder med et eksempel som det acceptable:

(11) efter kilometers vandring

som vel skal tolkes som noget i retning af ‘efter en vandring på et ubestemt, relativt stort antal kilometer’, er det ikke indlysende hvorfor man ikke skulle kunne gøre noget tilsvarende med:

(12) *efter kroners forbrug

3. O = nulldeterminativ.

4. Q = kvantor.

5. Num = talord.

6. I nogle af eksemplerne indgår modifikatorer og specifikatorer som indikerer at vi har at gøre med syntagmer og ikke bare med enkeltord; fx modificerer *cirka* i dette eksempel talordet 25, hvilket viser at vi har en talordsfrase ($NumP$) og ikke blot en kæde af enkeltord.

Men denne konstruktion kan ikke uden videre få fortolkningen ‘efter et forbrug på et ubestemt, relativt stort antal kroner’. Muligvis handler det simpelthen om at få de rette kontekster. Man kan vel godt forestille sig at man kan sige sådan noget som (13):

(13) Onkel Joakim opgjorde sit forbrug med øres nøjagtighed

Hvis dette er korrekt, hvilket jeg mener det er, betyder det at den grammatiske konstruktion uden determinativ skal betragtes som grammatikalsk, dvs. den skal beskrives ved en generel regel i den generative grammatik for dansk og ikke gøres afhængig af forekomsten af bestemte målssubstantiver.

Der er anelige forskelle på hyppigheden af de forskellige målssubstantiver i forbindelse med kvantumsgenitiver. For eksempel er der i alt kun 11 forekomster af strengen *øres* i den relevante betydning i KorpusDk, men trods det ringe antal fordeler de sig pænt over de forskellige undertyper af syntaktiske mønstre. Nedenfor i (14) vises en oversigt over de empiriske belæg for de forskellige mønstre jeg fandt for målssubstantiverne *øre* og *kroner* med udgangspunkt i KorpusDk og suppleret med eksempler fra Google:

(14)

Syntaktisk mønster	KorpusDk
O + N _M s	%
D + N _M s	“småmønter af et par øres værdi” “... ikke ... en øres studiegæld” “en øres besparelse”
Q + N _M s	“få ⁷ øres stigning” “få øres forskel” “flere kroners overpris” “sparer os flere kroners porto”
Num + N _M s	“syv øres afgift på øl”
D + Q + N _M s	“et 8 øres mærke ‘med omvendt oval’”
D + Num + N _M s	“de to gange 50 øres afgiftsnedsettelse på benzinen”
Num/Q + N _M s + AP	“15-20 øres generelt fald i priserne”

7. Ikke belagt i KorpusDk, men der findes 493 eksempler på en Google-søgning med strengen *få øres* og 686 eksempler på *flere kroners*.

3.2. *Det attributive adjektiv i kvantumsgenitiverne*

Et af de stærkeste empiriske argumenter for at skelne mellem kvantumsgenitiver og bestemmergenitiver er at et attributivt adjektiv der følger kvantumsgenitiverne, har ubestemt form, mens et attributivt adjektiv der følger en bestemmergenitiv, altid har bestemt form, jf. fx følgende kvantumsgenitiver:

- (15) a. mere end 140 kilometers formidabel/*formidable solokørsel
b.⁸ 15-20 øres generelt/*generelle fald i priserne

Et yderligere stærkt argument for at holde de to genitivtyper adskilt er at kvantumsgenitiverne kan bytte plads med omkringstående adjektiver uden at dette ændrer på konstruktionens referentielle egenskaber⁹, jf.:

- (16) a1. (Vi var vidner til) en mere end 140 kilometers formidabel solokørsel
a2. (Vi var vidner til) en formidabel mere end 140 kilometers solokørsel

b1. Et 15-20 øres generelt fald i priserne
b2. Et generelt 15-20 øres fald i priserne

c1. en ny 1,5 liters, firecylindret turbodiesel motor med 74 heste
c2. en ny firecylindret, 1,5 liters turbodiesel motor med 74 heste

En sådan permutation er umulig ved bestemmergenitiverne, hvor konstruktionens referentielle egenskaber ændres totalt hvis man forsøger en lignende ombytning, jf.:

- (17) a. en koks skønne suppe
b. en skøn koks suppe

Disse data understøtter følgende hypotese:

-
8. Denne konstruktion er naturligvis acceptabel i pluralisfortolkningen, men ikke i singularis, som er det relevante her.
9. Dette skal ikke forstås som at sekvens ikke kan have betydning. Med større eller mindre tydelighed i forskellige eksempler kan adjektivernes rækkefølge have en vigtig betydning for skopusforhold. Det vil sige at selv om de referentielle egenskaber af sætningsparrene i (16) er de samme, så er de ikke nødvendigvis fuldstændig synonyme.

- (18) Kvantumsgenitiver er syntaktisk en særlig type AP og fungerer som attributive, adjektiviske modifikatorer

Af denne hypotese følger en række interessante – og korrekte – forudsigelser, som følgende argumentation viser.

1. argument: Det følger af hypotesen i (18) at kvantumsgenitiverne (i modsætning til bestemmergenitiverne) ikke påvirker omkringstående APers bestemthed. Dette svarer helt til hvad der er tilfældet når vi har en ophobning af attributive adjektiver foran en substantivkerne. Det betyder at selv om vi – grundet genitivsformen – ikke kan se kvantumsgenitivens bestemthed realiseret morfologisk, så er kvantumsgenitivens bestemthed ligesom det ubestemte adjektivs bestemthed dikteret af ydre faktorer i den samlede nominalkonstruktion, fx forekomsten af et forudgående talord eller en artikel.

Hypotesen siger altså fx at kvantumsgenitiverne i (16), ligesom de omkringstående adjektiver, er ubestemte, og at der ingen grund er til at forvente andet. Med andre ord er kvantumsgenitiverne som udgangspunkt bestemthedsneutrale og kan derfor styres med hensyn til bestemthed – i modsætning til bestemmergenitiverne, der i kraft af at de er determinativer selv påtvinger et efterfølgende attributivt adjektiv bestemt form, jf. *Cancellaras formidable solokørsel*. I de følgende eksempler i (19a) og (19b) er det altså artiklen der afgør bestemtheden både for adjektivet og for kvantumsgenitiven: I (19a) er kvantumsgenitiven bestemt, mens den i (19b) er ubestemt:

- (19) a. denne 140 kilometers formidable solokørsel
b. en 140 kilometers formidabel solokørsel

Kvantumsgenitiverne adskiller sig altså helt afgørende fra bestemmergenitiverne ved at bestemmergenitiverne ligesom andre determinativer har styringsegenskaber, mens dette ikke er tilfældet med kvantumsgenitiverne. Som APer er de selv genstand for styring.¹⁰

10. Topologisk lægger denne analyse af kvantumsgenitiverne op til at de som "almindelige" APer faktisk hører hjemme i beskriverfeltet og ikke hverken i bestemmerfeltet eller tællerfeltet i Hansen & Heltofts analyse i Hansen & Heltoft (2011: 518).

2. argument: Hypotesen tilbyder en helt naturlig forklaring på Kristian Mikkelsens uhyre interessante observation vedrørende de possessive pronominer. Mikkelsen skriver (1911: 257):

“Tillægfsald af de personlige henvisningsord såvel som *min, din, sin, vor* og *jer* betegner de fleste af de samme sammenhængsforhold, som navneordenes tillægfsald betegner¹¹ [...] ... b) Derimod betegner disse former og ord aldrig en beskaffenhed ...

Med andre ord: De possessive pronominer deler semantiske egenskaber med bestemmergenitiverne, men absolut ikke med kvantumsgenitiverne. Det skyldes ifølge min hypotese at de possessive pronominer er frasale proformer for bestemmergenitiver og tilhører en helt anden syntaktisk kategori¹², mens kvantumsgenitiverne er en særlig type af APer.

3. argument: Da hypotesen siger at kvantumsgenitiver er en slags APer, er det forventeligt at kvantumsgenitiverne ligesom disse kan ophobes flere efter hinanden. At dette er tilfældet er der empirisk belæg for i følgende eksempler:

(20) en tre timers, femten kilometers vandretur

(21) en tres kvadratmeters, to værelses lejlighed

I (20) har vi to kvantumsgenitiver med målssubstantiverne *timer* og *kilometer*, mens vi i (21) har et målssubstantiv i den første kvantumsgenitiv og et konstitutivsubstantiv i den anden.

4. argument: Det er en direkte følge af at kvantumsgenitiverne er APer, at de typisk ikke kan optræde som specifikatorer med adverbial funktion i andre APer. Dette er grunden til at (22) er uacceptabel med den analyse der vises i (23):

(22) *en to meter s lang flagstang

(23) *en [[to meter s]_{AP} lang]_{AP} flagstang

11 Her refererer Mikkelsen til begrebskategorierne Ejendomsforhold, Besiddelse, Sammenhøren, Grundledsforhold, og Genstandsledsforhold og disses talrige underkategorier, som udgør hans karakteristik af bestemmergenitivens semantik.

12. Kategorien GP, dvs. *Genitive Phrase*; se Jensen (1994) og Jensen (2012).

Derimod kan kvantificerede NPer med målssubstantiver som kerne sagtens have denne funktion, jf. (24), som har analysen i (25):

- (24) en to meter lang flagstang
 (25) en [[to meter]_{NP} lang]_{AP} flagstang

Vi har altså i dansk valget mellem at sige (26) eller (27):

- (26) en [to meter lang]_{AP} flagstang
 (27) en [to meter s]_{AP} flagstang

Empiriske belæg for typen (27) findes i rigt mål på Google. Følgende eksempler er hentet blandt 37.500:

- (28) en to meters ært som jeg fik tilsendt
 (29) folk i en to meters radius
 (30) en to meters bræmme ved en udgravet kanal

På baggrund af ovenstående argumentation opstiller jeg i det følgende afsnit en hypotese om kvantumsgenitivernes syntaktiske struktur.

3.3 Kvantumsgenitivernes syntaktiske struktur

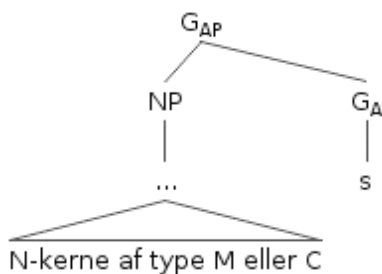
Jeg vil forfølge en hypotese om at *s* i kvantumsgenitiven tilhører kategorien G_A : “G” for genitiv og subskriptet $_A$ som mnemoteknisk mærke for at denne forekomst af genitivs-*s* er kerne i en maksimal projektion af typen G_{AP} hvis distribution overlapper med attributive APers. Dette genitivs-*s* af kategorien G_A tager som komplement en foranstående, eventuelt kvantificeret, NP-konstruktion med en kerne af klassen N_M eller klassen N_C . Forskellen mellem de to substantivklasser er som nævnt ikke central for den syntaktiske struktur, men er afgørende for den semantiske fortolkning af målsgenitiver over for konstitutivgenitiver, som jeg ikke går ind på i denne artikel.

Denne hypotese bygger på den helt centrale syntaktiske forskel mellem bestemmergenitiverne og kvantumsgenitiverne: Bestemmergenitivs-*s* tager DP-komplement mens kvantumsgenitivs-*s* tager NP-komplement. Dette skal forstås således at det er bestemmergenitivs-*s* der formelt udvirker rangskiftet fra nominal funktion til bestemmerfunktion, mens det er kvantumsgenitivs-*s* der udvirker rangskiftet fra nominal funktion til adjektivisk adledsfunktion.

Dette indebærer yderligere en påstand om at genitivs-*s* ikke bare er genitivs-*s* slet og ret. Der må være forskellige leksikonposter for de to genitivs-*s*'er, hvoraf det fremgår at *s* af klassen G_A tager NP-komplement, mens *s* af klassen G_D (dvs. bestemmergenitivs-*s*) selekterer DP-komplement.

Den basale syntaktiske struktur for kvantumsgenitiver ser ifølge min hypotese ud som i (31):

(31)

Den indre struktur i en kvantificeret NP er opbygget således at N-kernen kan præmodificeres af kvantorer eller talord og adjektivfraser, jf.:

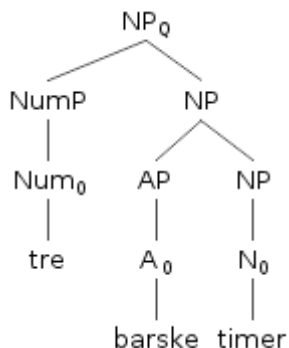
(32) mange timer

(33) to timer

(34) tre barske timer

Det betyder at vi har kvantificerede NP-strukturer der kan se således ud:

(35)

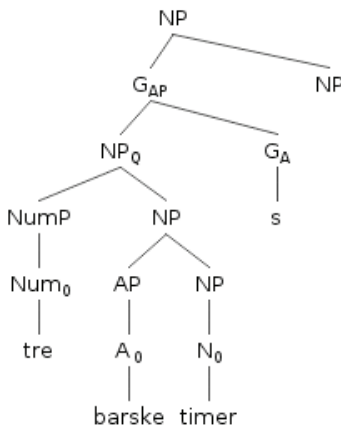

Som det ses, er der i dette forslag til NP-struktur flere NPer indlejret under hinanden. Det vil sige at der opbygges en rekursiv struktur internt i NP. Det indebærer en forudsigtelse om at vi både kan have en ophobning af talord og af adjektivfraser, jf.:

(36) De [_{Talord} to, tre, fire] [_{APer} søde, beskidte] unger på legepladsen¹³

Det følger videre af min hypotese om at den maksimale G_{AP} -konstruktion er en slags AP, og at den dermed har nominal adledsfunktion, at G_{AP} må indgå i samme slags struktur som APen *barske* gør længere nede i træet. Det vil sige at ligesom APen må G_{AP} en stå som søster til en NP der projiceres op til en moder-NP der direkte dominerer begge disse konstituerer, dvs. en adjungering. Det ser ud som vist i (37) nedenfor, hvor jeg har indsat de to NP-konstituerer:

(37)

Denne struktur forudsætter en grammatik der indeholder følgende tre rekursive regler:

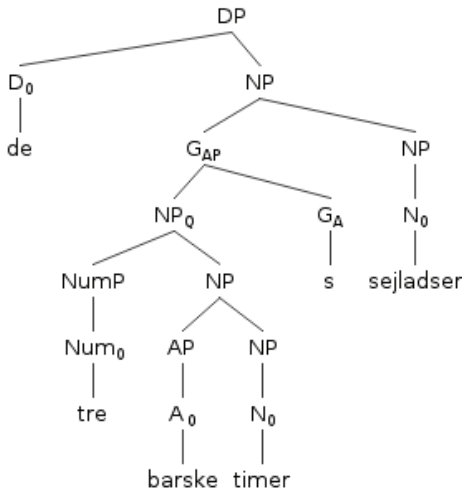
13. Bemærk at den foreslåede rekursion af talord og attributive APer vil få tildelt forskellig semantik idet ophobede attributive adjektiver normalt tolkes som forbundne af en logisk konjunktion "og", mens en ophobning af talord vil blive fortolket enten som en omtrentlig angivelse af et antal i den størrelsesorden der nævnes, eller som en disjunktion svarende til et eksklusivt "eller". Sidstnævnte fortolkning har antagelig sin naturlige forklaring i at talværdier er absolutte. Det betyder at de ikke alle kan være sande på samme tid: Der kan ikke være både to, tre og fire børn til stede, men der kan sagtens være børn til stede der er både beskidte og søde.

- (38) NP → AP NP
 (39) NP → NumP NP
 (40) NP → G_{AP} NP

Den empiriske berettigelse af reglerne NP → AP NP og NP → NumP NP er givet i analysen af eksempel (36), *de [to, tre, fire] [søde, beskide] unger på legepladsen*. Som jeg har vist ovenfor i (20), *en skøn, tre timer s, femten kilometer s vandretur*, og (21), *en tres kvadratmeter s, to værelse s lejlighed*, kan også G_{AP}-konstruktioner, altså kvantumsgenitivskonstruktioner, ophobes.

I den her benyttede syntaktiske DP-analyse er NPer nominaler uden determinativ. Det indebærer i topologiske termer at NPer er nominale konstruktioner der så at sige mangler Bestemmerfeltet. I DP-analysen henregnes artikler til en funktional kategori D₀, som projicerer en maksimal DP (determinativfrase).¹⁴ Det betyder at vi kan udvide strukturen i (37) med en artikel, fx *de*, og vi kan tilføje en substantivkerne under den udfyldte NP-knude til højre i strukturen, fx *sejladser*. Herved fås en fuldt udbygget DP-struktur som vist i (41) nedenfor:¹⁵

(41)

14. Om DP-analysen se fx Abney 1987, Delsing 1993, Carnie 2007, m.fl. Jeg følger ikke denne analyse slavisk. Specielt mener jeg at DP-analysens behandling af genitivs-s som tilhørende kategorien D₀ er problematisk; se min redegørelse herfor i Jensen (2012).

15. Jeg har i denne struktur udeladt det intermediære niveau D₁, som ikke spiller nogen rolle i denne analyse.

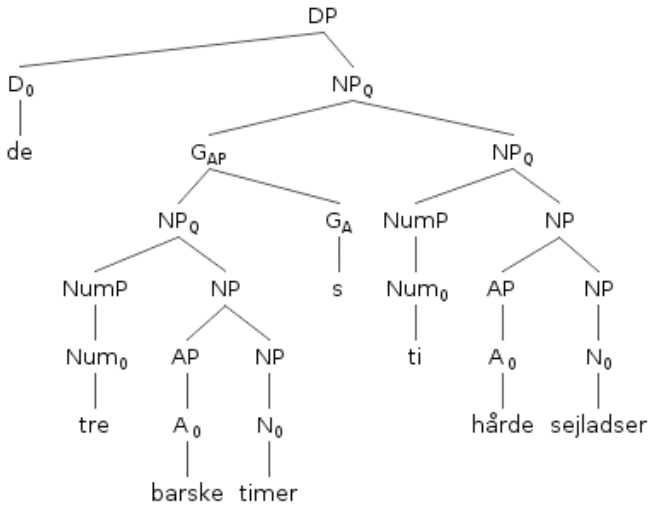
Min hypotese om kvantums-genitivernes syntaktiske struktur – og specielt de rekursive delstrukturer inde i NPen – har imidlertid yderligere konsekvenser. For ligesom NPen *timer* kan modificeres af en NumP og en attributiv AP, gælder det selvfølgelig også for NPen *sejladser*. Det følger af reglerne NP → NumP NP og NP → AP NP. Denne forudsigelse er empirisk helt plausibel i lyset af eksempler som:¹⁶

- (42) de tre barske timers mange hårde sejladser
 (43) de tre barske timers ti hårde sejladser

Eksempel (43) får ifølge min hypotese tilskrevet strukturen i (44) nedenfor, hvor vi kan se talordet *ti*, der indgår i strukturen på en position efter kvantums-genitiven *tre barske timer s* og foran det attributive adjektiv *hårde*:

16. Disse eksempler er konstruerede. Jeg har ikke kunnet finde eksempler med en udfyldning der har en sekvens af kvantor/talord og adjektiv både før og efter genitiven. Der er imidlertid for mig ikke den ringeste tvivl om at disse eksempler er fuldt grammatiske i dansk. Dette underbygges af at der findes en del eksempler på nettet som følgende fra en teateranmeldelse i Jyllandsposten: “... bliver der ikke meget ... saftigt komediespil ud af forestillingens **tre lange** timers **mange** ord” (<http://jyllands-posten.dk/kultur/teater/article5042628.ece?service=printversion>). Efter kvantoren *mange* kunne der i dette eksempel uden videre have været indsat adjektiver som *unødvendige*, *søvndyssende* eller lignende. I følgende eksempel ser vi da også både kvantor og adjektiv efter genitiven: *Tusind tak for timers **mange gode** snakke* (<http://ungmor.dk/phpbbforum/viewtopic.php?f=110&t=141495>). Ræsonnementet er altså at når man kan have eksempler med kvantor/talord plus AP foran genitiven som *140 kilometers formidabel solokørsel* (jf. (16) ovenfor) og det netop anførte *timers mange gode snakke*, så følger det med nødvendighed at eksempler som (42) og (43) er grammatisk velformede i dansk. Det er her uhyre vigtigt at holde grammatikalitetsbegrebet ude fra eventuelle individuelle bedømmelser af grader af acceptabilitet, som kan være årsagen til at autentiske eksempler af denne type er vanskelige at finde i autentiske tekster.

(44)

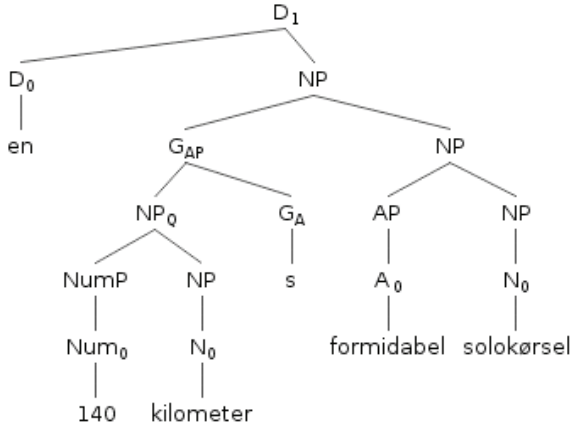

Men hvordan skal vi da analysere de data som jeg fremlagde i eksemplerne i (16), som viser at kvantumsgenitiverne kan optræde både før og efter en AP. Her er eksemplerne gentaget:

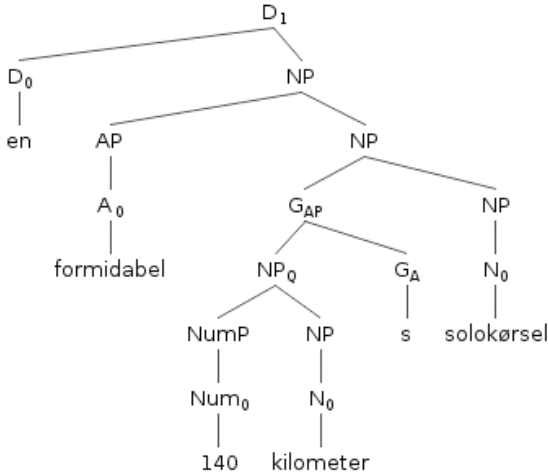
- (16) a1. (Vi var vidner til) en [mere end 140 kilometer s] formidabel solokørsel
 a2. (Vi var vidner til) en formidabel [mere end 140 kilometer s] solokørsel
- b1. Et [15-20 øre s] generelt fald i priserne
 b2. Et generelt [15-20 øre s] fald i priserne
- c1. en ny [1,5 liter s], firecylindret turbodiesel motor med 74 heste
 c2. en ny firecylindret, [1,5 liter s] turbodiesel motor med 74 heste

Ifølge min hypotese rangskifter *s* i disse konstruktioner en NP fra at være et nominal til at blive et adled til et nominal; eller udtrykt som materiale: *s* rangskifter en NP til at blive en attributiv G_{AP} og det er selve dette rangskifte der gør at kvantumsgenitiverne kan permuteres med andre attributive AP-adled. Min hypotese tilskriver strukturen i (45) til det komplekse nominal *en 140 kilometers formidabel solokørsel*, mens *en formidabel 140 kilometers solokørsel* får tilskrevet strukturen i (46):

(45)

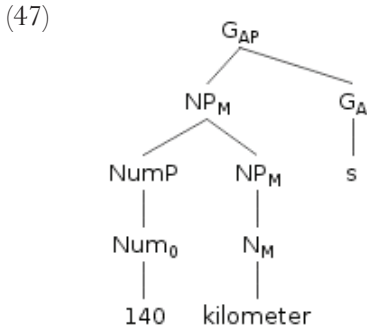
(46)

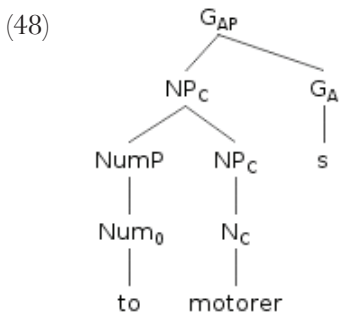
3.4. Den syntaktiske struktur i målsgenitiver og i konstitutivgenitiver

Som allerede nævnt, er konstitutivgenitivernes syntaktiske struktur ifølge min hypotese den samme som målsgenitivernes. Den eneste forskel er at substantivkernen i den kvantificerede NP som *s* tager som komplement i de to tilfælde tilhører to forskellige semantiske underklasser af substantiver. Dette har jeg ikke vist eksplicit i de ovenstående strukturer netop fordi det ikke har syntaktiske konsekvenser. Men når vi skal lave den semantiske komposition, får det afgørende betydning, og det er derfor nødvendigt at præcisere denne del af den syntaktiske notation også.

I målsgenitiverne er kernen i den kvantificerede NP medlem af klassen N_M , mens kernen i konstitutivgenitiverne er element i klassen N_C . Det betyder at en målsgenitiv som *140 kilometer s* har den syntaktiske struktur der er vist i (47):

Mens en konstitutivgenitiv som *(et) to motorer s fly* grundlæggende har samme struktur men med en N_C -kerne som vist i (48):

Substantivkernen i den kvantificerede NP der er komplement til *s*, spiller altså en afgørende rolle i den semantiske komposition af de to undertyper af kvantumsgenitiver.

4. Konklusion

Jeg har i denne artikel behandlet kvantumsgenitiver som *kilometers*, *ti timers* og *to motorers* i konstruktioner som *kilometers vandring*, *et ti timers kursus*, og *et to motorers*

fly, og jeg har på empirisk grundlag fremsat og argumenteret for en hypotese om at kvantumsgenitiverne er syntaktisk ækvivalente med attributive APer. Jeg har fremsat en hypotese om kvantumsgenitivernes konstituentstruktur og vist hvorledes denne hypotese kan redegøre for de mulige syntaktiske positioner for kvantumsgenitiverne i forhold til talordssyntagmer og adjektivsyntagmer i NP-delen af en DP-struktur.

Tak. Jeg vil gerne takke Henrik Høeg Müller for detaljerede kommentarer og kritik af en tidligere version af denne artikel og Per Durst-Andersen, Kasper Boye, Peter Harder, Lars Heltoft og Lene Schøsler for deres værdifulde kommentarer ved Grammatiknetværkets årsmøde 2011.

Henvisninger

- Abney, S. (1987). *The English Noun Phrase in its Sentential Aspect*. PhD dissertation. Cambridge, Mass.: Massachusetts Institute of Technology.
- Carnie, A. (2007). *Syntax. A Generative Introduction*. Oxford: Blackwell.
- Delsing, L.-O. (1993). *The Internal Structure of Noun Phrases in the Scandinavian Languages: A Comparative Study*. Lund: University of Lund.
- Diderichsen, P. (1946). *Elementær Dansk Grammatik*. København: Gyldendal.
- Gazdar, G., E. Klein, G. Pullum & I. Sag (1985). *Generalized Phrase Structure Grammar*. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.
- Hansen, E. & L. Heltoft (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Herslund, M. (2001). The Danish –s genitive from affix to clitic, *Acta Linguistica Hafniensia* 33. Copenhagen: C.A.Reitzels Forlag.
- Jensen, P.A. (1985). *Principper for grammatisk analyse*. København: Arnold Busck.
- Jensen, P.A. (1994). “Genitive Phrases in Danish”, i M. Herslund (red.) *Noun Phrase Structures*. Copenhagen Studies in Language, 17. København: Samfundslitteratur.
- Jensen, P.A. (2012). Genitiv-syntaks: Er s et D eller et G? *Ny Forskning i Grammatik* 19. Institut for Sprog og Kommunikation. Syddansk Universitet.
- Jespersen, O. (1934). Gruppegenitiv på Dansk, i *Studier tilegnede Verner Dahlerup*, pp. 1–7. København, Aarhus: Universitetsforlaget i Aarhus. I hovedkommission: C.A.Reitzels Forlag.
- Mikkelsen, K. (1911, 1975). *Dansk Ordfølninglære*. København: Hans Reitzels Forlag.

